

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

61

Vragen van het lid **Kuzu** (DENK) aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *de situatie van de Rohingya in Myanmar* (ingezonden 8 september 2017).

Antwoord van Minister **Koenders** (Buitenlandse Zaken), mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (ontvangen 29 september 2017).

Vraag 1

Kent het bericht «De Rohingya zitten tussen twee vuren en niemand wil ze hebben»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Wat is het kabinetsstandpunt met betrekking tot de actuele situatie van de Rohingya in Myanmar?

Antwoord 2

Het kabinet heeft de afgelopen weken met afschuw kennisgenomen van de berichten over het geweld in Rakhine State dat heeft geresulteerd in grote vluchtelingenstromen van leden van de Rohingya-minderheid uit Myanmar naar Bangladesh. Het kabinet heeft de aanvallen op politieposten door gewapende militanten en het daaropvolgend geweld van het Myanmarese leger veroordeeld en de regering van Myanmar opgeroepen tot de-escalatie en tot het verlenen van toegang voor humanitaire hulp. Ook heeft het kabinet Aung San Suu Kyi, als leider van de civiele regering, opgeroepen duidelijk afstand te nemen van de ernstige mensenrechtenschendingen en zich uit te spreken tegen het geweld. Het kabinet roept de autoriteiten in Myanmar – zowel de regering als het leger – ertoe op hun verantwoordelijkheid te nemen, het geweld te beëindigen en kwetsbare groepen te beschermen. Ook via de EU Hoge Vertegenwoordiger is een zeer duidelijke, gelijklopende boodschap overgebracht aan de autoriteiten in Myanmar.

¹ <https://nos.nl/artikel/2190373-de-rohingya-zitten-tussen-twee-vuren-en-niemand-wil-ze-hebben.html>

Tevens stelt Nederland de situatie in Myanmar aan de orde tijdens de VN-Mensenrechtenraad in Genève, in een nationale verklaring en door in EU-verband een besluit in te dienen voor het verlengen van het mandaat van de onafhankelijke *Fact Finding Mission*. Deze missie was reeds ingesteld om onderzoek te doen naar het geweld in oktober 2016, en kan met deze verlenging ook onderzoek doen naar het recente geweld. Ook onderhoud ik nauw contact met de Indonesische Minister van Buitenlandse Zaken, Retno Marsudi, om zodoende de Indonesische inspanningen voor de-escalatie in Rakhine State te steunen.

Vraag 3

Kunt u een geverifieerde getalsmatige analyse aan de Kamer doen toekomen van de aard van de humanitaire ramp in Myanmar, waarbij u ingaat op het aantal vluchtelingen, het aantal slachtoffers, de hulpvraag en de vernielingen?

Antwoord 3

Het is vanwege het gebrek aan toegang zeer moeilijk om goede informatie uit Rakhine State en het grensgebied te verkrijgen. Inmiddels zijn volgens een recente VN-schatting ca. 420.000 Rohingya-vluchtelingen in Bangladesh aangekomen als gevolg van het recente geweld. Deze vluchtelingen komen bovenop de ca. 400.000 Rohingya-vluchtelingen die al langere tijd in Bangladesh verblijven. Er zijn naar schatting van de Myanmarese autoriteiten 27.000 niet-moslims ontheemd in het centrale deel van Rakhine State. Wegens het gebrek aan toegang tot de provincie is dit aantal echter niet te verifiëren. Er zouden nog ongeveer 300.000 Rohingya in Noord-Rakhine aanwezig zijn.

Uit informatie van vluchtelingen in Bangladesh en andere betrokkenen lijkt duidelijk dat de reactie van het Myanmarese leger gepaard gaat met veel geweld en ernstige mensenrechtenschendingen. Het Myanmarese leger geeft aan dat er 400 doden zijn gevallen van wie 370 Rohingya militanten, 7 Rohingya burgers en 21 andere burgerslachtoffers.

VN-Mensenrechtenrapporteur Lee schat in dat het dodental reeds boven de 1.000 ligt, terwijl Bangladesh spreekt van minimaal 3.000 dodelijke slachtoffers. Ook zouden honderden dorpen en tienduizenden huizen zijn verbrand. Aung San Suu Kyi stelde in haar toespraak voor het Myanmarese parlement op 19 september 2017 dat meer dan 50% van de dorpen in Noord-Rakhine onaangetast is door het geweld. Dit zou omgekeerd redenerend betekenen dat bijna de helft van de dorpen deels of geheel is vernietigd tijdens het legeroptreden. Mensenrechtenorganisaties schatten het percentage afgebrande dorpen overigens hoger in.

Vraag 4

Wat vindt u ervan dat de regering in Myanmar aangeeft dat de Rohingya zelf verantwoordelijk zijn voor onder andere 2600 platgebrande huizen van de Rohingya?²

Antwoord 4

Door het gebrek aan toegang ter plaatse is het zeer moeilijk om aan betrouwbare informatie te komen. Volgens betrouwbare bronnen, zoals hulporganisaties die interviews afnemen met vluchtelingen in Bangladesh en mensenrechtenorganisaties, zouden het Myanmarese leger en burgermilities zich op grote schaal schuldig hebben gemaakt aan brandstichting. De Myanmarese autoriteiten wijzen op hun beurt vooral met de vinger naar de militanten van het *Arakan Rohingya Salvation Army* (ARSA) als schuldigen voor de brandstichting.

Vraag 5

Wat vindt u van de rol van de regering in Myanmar in het kader van de escalatie van de situatie in Rakhine?

² <https://nos.nl/artikel/2190994-duizenden-huizen-van-rohingya-in-myanmar-platgebrand.html>

Antwoord 5

Het kabinet is van mening dat de regering van Myanmar te weinig doet om de-escalatie te bevorderen, de retoriek van geweld te verminderen, de moslimbevolking van Rakhine State te beschermen en toegang te verlenen tot humanitaire hulp. Het kabinet houdt het Myanmarese leger primair verantwoordelijk voor het geweld in Rakhine.

Gezien de schrijnende humanitaire situatie, het grote aantal vluchtelingen en de zorg die de Hoge Commissaris voor Mensenrechten uitte over mogelijke etnische zuiveringen in Rakhine State, had het kabinet gewenst dat Aung San Suu Kyi duidelijker het geweld van het leger had veroordeeld. Aung San Suu Kyi heeft wel alle mensenrechtenschendingen in Rakhine veroordeeld en zich gecommitted aan het stabiliseren van het conflict en het vinden van duurzame oplossingen. Het is goed om te horen dat Aung San Suu Kyi aangeeft gecommitted te blijven aan een lange termijnoplossing en aan het implementeren van de aanbevelingen van het Annan-rapport. Daarbij blijft het van belang om samen te werken met de *Fact Finding Mission*, deze toe te laten en zo snel mogelijk te beginnen met het implementeren van de aanbevelingen van het Annan-rapport.

Vraag 6

Kunt u een analyse geven van de rol van het leger inzake de escalatie van de situatie in Rakhine, waarbij u mede ingaat op de vele berichten van wandaden die door het leger worden gepleegd?³

Antwoord 6

De recente geweldsgolf begon op 25 augustus 2017 met gelijktijdige aanvallen van een gewapende Rohingya organisatie, *Arakan Rohingya Salvation Army*(ARSA), op 30 politieposten in Noord-Rakhine. Het Myanmarese leger reageerde met grootschalig en hardhandig optreden, waardoor een grote vluchtelingenstroom ontstond van Rohingya uit Rakhine State naar Bangladesh. Myanmar heeft het recht zich te verdedigen tegen de aanval van de ARSA-militanten, maar deze reactie moet proportioneel zijn, in lijn met het internationale recht en de mensenrechten. De berichten uit Rakhine State en van gevluchte Rohingya duiden op een disproportionele en hardhandige reactie van Myanmarese veiligheidstroepen die deze parameters duidelijk te buiten gaat. Het Myanmarese beveiligingsapparaat heeft een verantwoordelijkheid de veiligheid van alle inwoners van Myanmar te beschermen.

Vraag 7

Heeft volgens u de in Rakhine uitgeroepen noodtoestand als gevolg dat het leger in Myanmar buitensporige mogelijkheden bezit om de onderdrukking van de Rohingya door te zetten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, bent u bereid om er bij de regering van Myanmar op aan te dringen om de noodtoestand op te heffen?

Antwoord 7

Het uitroepen van de noodtoestand in Rakhine geeft het leger ruime bevoegdheden op te treden tegen extremistische groepen. Betrouwbare bronnen en verklaringen van ooggetuigen bevestigen dat het leger zich daarbij schuldig maakt aan mensenrechtenschendingen en schendingen van het humanitair recht. Het kabinet heeft Myanmar reeds opgeroepen tot de-escalatie en tot het verlenen van toegang tot humanitaire hulp. Dit zal het kabinet blijven doen, ook in multilateraal kader.

Vraag 8

Vindt u dat de regering van Myanmar genoeg doet om het leger tot de orde te roepen voor de door het leger begane wandaden in Rakhine? Zo ja, waar baseert u dit op? Zo nee, bent u bereid om de regering van Myanmar te verzoeken om afstand te nemen van de wandaden van het leger?

³ <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/01/fears-mount-of-myanmar-atrocities-as-fleeing-rohingya-families-drown>

Antwoord 8

Het kabinet is van mening dat de regering van Myanmar tot op heden nog niet genoeg heeft gedaan om het leger tot de orde te roepen. Het kabinet heeft daarom Aung San Suu Kyi opgeroepen om duidelijk afstand te nemen van de ernstige mensenrechtenschendingen en het geweld en om verantwoordelijkheid te nemen en kwetsbare groepen te beschermen. Ook zal tegenover de Myanmarese autoriteiten worden benadrukt dat daders van geweld en mensenrechtenschendingen vervolgd en berecht moeten worden.

Vraag 9

Klopt het dat Myanmar de hulpverlening aan de Rohingya blokkeert en bijvoorbeeld VN-organisaties ervan weerhoudt om essentiële levensmiddelen naar de Rohingya te brengen?⁴ Zo ja, bent u bereid om hier met klem in de richting van de regering van Myanmar afstand van te nemen en concrete inspanningen te leveren, in internationaal verband, om ervoor te zorgen dat hulp de Rohingya kan bereiken? Zo nee, waar baseert u dit op?

Antwoord 9

Ja, dat klopt. Humanitaire hulpverlening in Rakhine State wordt ernstig gehinderd door afsluiting van Noord-Rakhine en een vijandige opstelling van de boeddhistische Rakhine bevolking jegens de VN en andere internationale organisaties. Wel heeft de Rode Kruis Beweging (ICRC, IFRC en Myanmar Rode Kruis) op 15 september overeenstemming bereikt met de Myanmarese overheid over toegang op basis van humanitaire principes. Het kabinet blijft de autoriteiten in Myanmar oproepen tot het verlenen van volledige toegang tot humanitaire hulp. De constructie dat alleen het Rode Kruis hulp levert is echter een tijdelijke oplossing en kan op de lange termijn niet de hulp die de VN en internationale hulporganisaties bieden vervangen. Het kabinet dringt er bij de Myanmarese overheid op aan om toegang te verlenen voor de VN en de internationale hulporganisaties tot het gebied. In de tussentijd zal via het Rode Kruis een bijdrage voor humanitaire hulp worden gegeven.

Vraag 10

Klopt het dat er namens de regering van Myanmar uitingen zijn gedaan die erop neer komen dat hulpverleners zich schuldig maken aan het helpen van terroristen?⁵ Zo nee, waar baseert u dit op? Zo ja, bent u bereid om er bij de regering van Myanmar met klem op aan te dringen om hiermee te stoppen?

Antwoord 10

Via sociale media heeft een woordvoerder van de Myanmarese overheid de VN en internationale hulporganisaties ervan beschuldigd medestanders van Rohingya-militanten te zijn, nadat VN-hulpgoederen in kampen van de militanten waren aangetroffen. Het kabinet heeft Myanmar opgeroepen de escalatie van geweld en retoriek van geweld te stoppen, de Rohingya-bevolking van Rakhine State te beschermen en toegang te verlenen aan humanitaire hulp en hulpverleners.

Vraag 11 en 12

Deelt u de mening van de president van Maleisië dat er in Myanmar sprake is van genocide op Rohingya?⁶ Zo ja, bent u bereid dit internationaal gerechtelijk te adresseren? Zo nee, waarom niet?

Deelt u de mening van internationale organisaties dat de situatie van de Rohingya in Myanmar het risico loopt om uit te monden in genocide? Zo nee, waarom niet?⁷

Antwoord 11 en 12

Het kabinet heeft kennis genomen van de uitspraak van Premier Najib van Maleisië. De VN Hoge Commissaris voor Mensenrechten Zeid Ra'ad Al Hussein heeft in een toespraak op 11 september 2017 gezegd dat de situatie

⁴ <https://nos.nl/op3/artikel/2190560-rohingya-in-myanmar-wel-of-geen-genocide.html>

⁵ <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/04/myanmar-blocks-all-un-aid-to-civilians-at-heart-of-rohingya-crisis>

⁶ <https://www.theguardian.com/world/2017/aug/28/aung-sang-suu-kyis-office-accuses-aid-workers-of-helping-terrorists-in-myanmar>

⁷ <https://nos.nl/op3/artikel/2190560-rohingya-in-myanmar-wel-of-geen-genocide.html>

lijkt op een schoolvoorbeeld van «etnische zuivering». Het kabinet vindt de aantijging van etnische zuivering zeer zorgwekkend. Etnische zuivering kan onderdeel uitmaken van het misdrijf genocide of andere internationale misdrijven. Het kabinet benadrukt echter dat de vaststelling of er in juridische zin sprake is van internationale misdrijven voorbehouden is aan de rechter. Deze opvatting lijkt te worden gedeeld door de VN Hoge Commissaris voor Mensenrechten die in zijn toespraak verwees naar vaststelling door een rechtbank. Om een duidelijk beeld te krijgen van hetgeen zich sinds 25 augustus 2017 in Myanmar heeft voorgedaan, is het noodzakelijk gedegen feitenonderzoek uit te voeren. Nederland steunt daarom in samenspraak met andere EU-lidstaten de verlenging van het mandaat van de onafhankelijke *Fact Finding Mission* die op 24 maart 2017 is ingesteld door de VN Mensenrechtenraad om onderzoek te doen naar de situatie in Myanmar.

Vraag 13

Hoe is volgens u de situatie van gevluchte Rohingya in buurlanden van Myanmar?

Antwoord 13

De situatie van de Rohingya die inmiddels naar Bangladesh zijn gevlucht, is schrijnend. Volgens UNHCR heeft een aanzienlijk aantal vluchtelingen mes- en schotwonden en kampen zij met zware vermoeidheid, ondervoeding en infecties. Tevens wordt melding gemaakt van verwondingen veroorzaakt door landmijnen. De geïmproviseerde kampen zijn overvol. Hulpverlening wordt bemoeilijkt door de aanhoudende moessonregens in het grensgebied en er is een tekort aan hulpmiddelen. Bangladesh heeft inmiddels een begin gemaakt met het uitbreiden van de bestaande vluchtelingenkampen door ca. 600 hectare land beschikbaar te stellen in Cox's Bazar en de registratie van vluchtelingen ter hand te nemen. Het leger van Bangladesh en een aantal hulporganisaties zijn bezig met de voorbereidingen voor de bouw van 14.000 onderkomens. De Rohingya beginnen zich inmiddels te verspreiden over Bangladesh, wat hulpverlening en terugkeer bemoeilijkt. Er zijn berichten over mensensmokkelaars, ontvoering, en hoge prijzen voor relocatie.

Vraag 14

Bent u bereid om middelen vrij te maken om de situatie van de Rohingya in vluchtelingenkampen te verbeteren? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoeveel middelen?

Antwoord 14

Gezien de omvang en urgentie van de situatie heeft het kabinet aangekondigd om bovenop de reeds bestaande financiële bijdragen aan het ICRC, VN-organisaties en internationale hulporganisaties, extra bij te dragen aan de verlening van humanitaire hulp in Bangladesh. In eerste instantie is 500.000 euro aan extra financiële middelen vrijgemaakt. Dit bedrag zal worden besteed via het *World Food Programme*, voor vluchtelingen die de grens over zijn gestoken en nu in Bangladesh verblijven. Daarnaast heeft Nederland eenzelfde bedrag beschikbaar gesteld aan de Rohingya vluchtelingen in Bangladesh via het Nederlandse Rode Kruis. Het *Central Emergency Response Fund* van de VN, waarvan Nederland de grootste bilaterale donor is, besteedt USD 7 miljoen om de noden van deze mensen te lenigen. Zodra de situatie in Myanmar het toelaat wordt steun voor ontheemden in Myanmar overwogen om ook de kwetsbaarste groepen in Rakhine te bereiken.

Vraag 15

Is de Nederlandse regering bereid om actief Rohingya vluchtelingen op te nemen als asielzoeker in Nederland, bijvoorbeeld een aantal van 1.000, en andere landen aan te sporen om hetzelfde te doen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 15

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie is verantwoordelijk voor het hervestigingsbeleid en de uitvoering daarvan. Zoals gemeld in diens brief aan de Kamer over het meerjarig beleidskader hervestiging 2016–2019 (Kamerstuk 19 637, nr. 2087) wordt de bestemming van hervestigingsmissies bepaald aan de hand van de jaarlijkse *Projected Global Resettlement Needs* van de

UNHCR, relevante ontwikkelingen in het Europese en multilaterale kader, evenals het bredere Nederlandse migratie- en terugkeerbeleid. Ook spelen operationele overwegingen een rol, zoals de veiligheidssituatie in het land van opvang. Vanaf 2016 staat hervestiging grotendeels in het teken van de Europese ontwikkelingen, zoals hervestiging in het kader van de EU-Turkije verklaring van maart 2016. De missieplanning voor 2018 is nog niet bepaald. Zonder op de besluitvorming vooruit te lopen, is gelet op voornoemde factoren hervestiging van grote aantallen Rohingya niet voorzien.

Vraag 16

Is de Nederlandse regering bereid om alle handelsbetrekkingen met Myanmar die door de Nederlandse regering worden gefaciliteerd stil te leggen totdat ondubbelzinnig is aangetoond dat de positie van de Rohingya verbetert en de regering in Myanmar concrete acties onderneemt om de Rohingya burgerrechten te verlenen en de mensenrechtensituatie in Rakhine te verbeteren? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 16

Het kabinet is van mening dat het volledig stoppen van handelsbetrekkingen met Myanmar op dit moment geen bijdrage zal leveren aan het verbeteren van de situatie van de Rohingya, noch een vreedzame oplossing dichterbij brengt.

Nederland heeft besloten bij te dragen aan de politieke en economische transitie van een land dat jarenlang een militaire dictatuur is geweest. Dat gaat moeizaam en betreft een zeer complex politiek proces waar het leger nog een erg sterke positie heeft ten opzichte van het democratisch gekozen bestuur. Het kabinet beoogt bevordering van inclusieve duurzame ontwikkeling van het hele land en voor alle gemeenschappen, inclusief de Rohingya. Nederland spant zich via de ambassade in Yangon dan ook in voor duurzame verbetering van de situatie in Rakhine State via activiteiten gericht op documentatie van mensenrechtenschendingen en, meer gericht op de lange termijn, verzoening en bevordering van interreligieuze dialoog.

De EU heeft nog altijd een wapenembargo tegen Myanmar en daar wil het kabinet ook zonder meer aan vasthouden. Dat embargo is immers ook direct gerelateerd aan de positie van het leger. Nederland heeft er, samen met gelijkgestemde lidstaten, met succes bij de Europese Commissie op aangedrongen dat besluitvorming over het verstrekken van begrotingssteun, ter ondersteuning van de democratische transitie in Myanmar, wordt uitgesteld totdat de situatie is verbeterd. Daarnaast is de missie die was voorzien vanuit de EU, om te werken aan een investeringsakkoord tussen de EU en Myanmar, voorlopig uitgesteld.

Vraag 17

Klopt het bericht dat de overheid van Myanmar landmijnen legt in de grensstreek tussen Myanmar en Bangladesh, om te voorkomen dat gevluchte Rohingya terugkeren naar Myanmar?⁸ Zo ja, bent u bereid om uw afschuw hierover uit te spreken in de richting van de regering van Myanmar? Zo nee, waar baseert u dit op?

Antwoord 17

Het is juist dat er melding wordt gemaakt van verwondingen bij vluchtelingen uit Rakhine veroorzaakt door landmijnen. Het is echter zeer moeilijk om goede informatie uit Rakhine State en het grensgebied te verkrijgen. Daardoor is het op dit moment niet te verifiëren of er mijnen met dit doel gelegd zijn en zo ja, door wie. In een verklaring van 13 september 2017 heeft het kabinet in duidelijke bewoording het geweld tegen Rohingya's in Myanmar veroordeeld en gepleit voor een onafhankelijk onderzoek naar de recente geweldplegingen door de *Fact Finding Mission* ingesteld door de VN.

Vraag 18

Is het gebrek aan geverifieerde informatie uit Rakhine een reden om in internationaal verband aan te dringen op een factfinding mission onder de vlag van de VN, om zodoende zicht te krijgen op de humanitaire situatie en

⁸ <https://nos.nl/artikel/2191622-aung-san-suu-kyi-desinformatie-speelt-terroristen-in-de-kaart.html>

de begane misdaden? Zo ja, hoe gaat u aan dit streven uitvoering geven? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 18

Ja. Tijdens de zitting van de VN-Mensenrechtenraad in maart 2017 is mede op initiatief van de EU een onafhankelijke *Fact Finding Mission* ingesteld. Deze missie doet onderzoek naar vermeende mensenrechtenschendingen tijdens het geweld in Rakhine State van oktober 2016. Nederland heeft tijdens de zitting van de VN-Mensenrechtenraad in september 2017 het belang van de missie via een nationale verklaring en via de EU opnieuw aan de orde gesteld en Myanmar wederom oproepen tot het verlenen van toegang voor de missie tot Rakhine State. Tevens zal Nederland in EU-verband een besluit indienen voor het verlengen van het mandaat van de *Fact Finding Mission*. Verlenging biedt de mogelijkheid tot het doen van onderzoek naar zowel de mensenrechtenschendingen in oktober 2016 als naar het recente geweld.